

Verslag plenaire sessie

Aardwarmtelab gemeente Nieuwegein

14 april 2021

Opening

De dagvoorzitter, Arie-Willem Bijl, opent de bijeenkomst en heet iedereen van harte welkom. Arie-Willem zit deze bijeenkomst voor als onafhankelijk voorzitter. Hij is werkzaam als adviseur bij adviesbureau OverMorgen.

Agenda:

- Opening door dagvoorzitter
- Welkom door wethouder Duurzaamheid Marieke Schouten
- Toelichting op stand van zaken proces door projectleider aardwarmte Hans Slootweg
- Paneldiscussie met ministerie van Economische Zaken en Klimaat, BAN (Bewonerscollectief Aardwarmte Nieuwegein), werkgroep Veiligheid en Schade, en ICO Aardwarmte (onafhankelijk Informatie- en Consultatieorgaan Aardwarmte)
- Deelsessies over aanscherping afwegingskader

Vervolgens vindt er na de deelsessies nog een plenaire terugkoppeling plaats van de uitkomsten van de deelsessies met aansluitend een vooruitblik op de avond van de raad op 22 april aanstaande.

Vanavond zijn verschillende deskundigen aanwezig vanuit organisaties als IVN (Instituut voor Natuureducatie), Vogelwacht, Vereniging Eigen Huis, ministerie van EZK, deskundigen van de gemeente, deskundigen vanuit de VRU, Regionale Uitvoeringsdienst, Energie-N, Waternet, Vitens en vanuit initiatiefnemer Warmtebron.

Het doel van vanavond:

- Doel van de gemeente Nieuwegein is een algemeen geldend afwegingskader opstellen, om binnen haar wettelijke mogelijkheden regie te voeren bij besluiten met betrekking tot aardwarmtewinning
- Opdracht van de gemeenteraad is een aanscherping van het afwegingskader met betrokkenen uit de samenleving
- Focus ligt vanavond op het verkrijgen van uw input op concrete indicatoren
- Centrale vragen in deelsessies:
 1. Zijn dit de juiste indicatoren
 2. Welke indicatoren missen we?

Welkom door wethouder Duurzaamheid Marieke Schouten

Wethouder Marieke Schouten (Duurzaamheid en Energietransitie) geeft een korte toelichting. De raad heeft aangegeven dat het afwegingskader moet worden geconcretiseerd en aangescherpt. Indicatoren moeten zo breed en zo scherp mogelijk worden geformuleerd waarbij input vanuit iedereen moet worden meegenomen. Het afgelopen jaar zijn er veel gesprekken gevoerd waarbij vragen zijn gesteld over veiligheid, zorgvuldigheid en duurzaamheid. Aardwarmte wordt gezien als een belangrijke duurzame bron om de warmte in het hele land te verduurzamen. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft ook aangegeven dat er goed onderzoek naar moet worden gedaan. In het hele land ontstaan nu ook onderzoeken en initiatieven op dit gebied en de regio kan daarin een rol spelen. Het is belangrijk om dit proces zo zorgvuldig mogelijk te doorlopen en belangen van inwoners te borgen.

Toelichting op stand van zaken proces door projectleider aardwarmte Hans Slootweg

De aanscherping naar aanleiding van de avond van 18 januari:

- Processtappen en de rol van de gemeente zijn opnieuw uitgelijnd (adviezen vanuit het ICO, advocatenkantoor AKD en WBU – initiatiefnemer Warmtebron Utrecht)
- Er worden twee aardwarmtelabs georganiseerd: indicatoren die in de voorbereiding zijn verzameld worden besproken tijdens de deelsessies van deze aardwarmtelabs. Vanavond aardwarmtelab met uw als inwoners, volgende week 22 april aardwarmtelab met de raad.
- Streven is in juli 2021 besluitvorming door gemeenteraad over aangescherpt afwegingskader. Vervolgens kan initiatiefnemer WBU een locatievoorstel indienen. Proces daarna is het nemen van een principebesluit over het locatievoorstel, aan de hand van het afwegingskader.
- Vanaf aankomende maandag is procesoverzicht in te zien op www.ikbennieuwegein.nl.

Paneldiscussie met ministerie van Economische Zaken en Klimaat, BAN (Bewonerscollectief Aardwarmte Nieuwegein), werkgroep Veiligheid en Schade, en ICO Aardwarmte (onafhankelijk Informatie- en Consultatieorgaan Aardwarmte)

Bert van der Zwaan (ICO) stelt zich kort voor. Hij is voormalig rector magnificus van de Universiteit Utrecht en is van origine geoloog. ICO aardwarmte is een onafhankelijk orgaan en is opgericht om het hele proces van het ontwikkelen van aardwarmte in de provincie Utrecht te begeleiden. De rol van het ICO is om het debat in de driehoek burgers, overheid en markt te bevorderen en te bewaken of burgers goed gehoord worden. Tevens wordt ook op inhoud gecontroleerd of de juiste feiten worden getoond.

Vraag in de chat: Van wie heeft de heer van der Zwaan opdracht gekregen om dit te doen?

Pieter Jongerius (ministerie van EZK) stelt zich kort voor. Binnen EZK is hij werkzaam bij de directie warmte en ondergrond als technisch adviseur ondergrond. Vanuit die hoedanigheid is hij betrokken bij het beleid rondom geothermie, energieopslag en veiligheid en gedrag van ondergrond en installaties.

Geothermie is een belangrijke en efficiënte optie op het gebied van verduurzamen van het warmtenet. Eén bron zal echter niet voldoende zijn dus het zal altijd gaan om een samenstelling van een aantal bronnen. Er zullen dus naast aardwarmte ook andere bronnen moeten worden gebruikt (bijv. om de piekvraag op te vangen).

Arie-Willem Bijl merkt op dat geothermie relatief nieuw is en het roept daarom ook zorgen en angst op over bijvoorbeeld lekkages en bevingen in de grond. Pieter Jongerius licht toe dat het niet helemaal nieuw is (in 2006 zijn we er al mee begonnen). De angst is echter begrijpelijk met het voorbeeld van Groningen in het achterhoofd. In Groningen gaat het echter om gaswinning en er is echt sprake van een ander mechanisme dat bij gaswinning van kracht is. Bij geothermie blijft de druk gelijk waardoor het risico op aardbevingen via dat mechanisme niet bestaat. Dat wil niet zeggen dat de kans op aardbevingen er niet is maar dat werkt dus wel op een andere manier.

In Nederland zijn schades geregeld via het Burgerlijk Wetboek. In 2003 zijn er in de Mijnbouwwet extra elementen op het gebied van schades aangebracht door de technische commissie bodembeweging (een onafhankelijk orgaan dat de schades beoordeelt als men er niet uitkomt). Dit wordt nog verder gefaciliteerd door een protocol af te spreken met de mijnbouwmaatschappijen om ervoor te zorgen dat mensen direct naar een commissie kunnen stappen als er sprake is van schade. Dat is echter nog geen wettelijke faciliteit.

Jos de Vries (werkgroep Veiligheid en Schade) stelt zich kort voor. Hij is bestuurslid van het wijknetwerk Batau Zuid en heeft een juridische achtergrond. De werkgroep wil zaken aan de orde stellen en informatie vergaren over veiligheid en schade en daarover het overleg voeren met de gemeente. Het is de bedoeling dat expertise wordt ingebracht door Warmtebron, die samenwerking loopt echter wat moeizaam. De winning van aardwarmte onder een woonwijk baart de werkgroep zorgen.

Via de Mentimeter (een online tool) wordt uitgevraagd wat door de aanwezigen als de belangrijkste randvoorwaarden voor aardwarmte in Nieuwegein wordt gezien. Hieruit blijkt dat veiligheid, draagvlak, vertrouwen en duurzaamheid als de belangrijkste randvoorwaarden worden gezien.

Martin van Nieuwenhoven (Bewonerscollectief Aardwarmte Nieuwegein)

De rol van het bewonerscollectief is de stem van bewoners, de zorgen en wensen te laten horen. Hoe kunnen we aardwarmte op een veilige manier tegen haalbare kosten voor elkaar krijgen? Is het voor de lange termijn echt een duurzame oplossing? Het bewonerscollectief is bezig om hierover informatie te verzamelen en zoals al eerder aangegeven is die informatievoorziening vanuit Warmtebron minimaal. Ook heeft het bewonerscollectief een petitie uitgezet onder bewoners.

Verder draagt het collectief graag bij aan het aanscherpen van de criteria. In het amendement staat duidelijk dat er sprake moet zijn van een goede prioritering en samenhang. De rol van het ICO had wat betreft het bewonerscollectief scherper en sterker kunnen zijn. Soms zijn er bedenkingen bij het advies van het ICO omdat het vaak in lijn loopt met de wensen van de gemeente en Warmtebron.

Bert van der Zwaan (ICO) benoemt dat Martin van Nieuwenhoven (BAN) en het ICO elkaar regelmatig hebben ontmoet. Het ICO geeft het bewonerscollectief niet altijd gelijk en heeft soms een andere mening dan het bewonerscollectief. ICO heeft echter wel scherpe kritiek gehad op het gelopen proces en heeft daarin het bewonerscollectief gesteund. Daarom is het goed om met elkaar dit open debat te voeren. ICO is echter onafhankelijk en volgt het eigen oordeel op basis van feiten.

Pieter Jongerius (EZK) vult aan dat het in zijn algemeenheid goed is als actiegroepen hun zorgen uitspreken en kritisch zijn op wat het ministerie doet. Deze groepen hebben een belangrijke rol in het denken vanuit het ministerie. Het is voor het eerst dat het ministerie betrokken wordt bij dit soort sessies. Dat komt ook omdat geothermie nog niet eerder gerealiseerd is in de gebouwde omgeving. Nieuwegein en Leeuwarden zijn een van de eerste projecten waar dit gaat spelen. Ministerie luistert graag mee maar wil ook benadrukken dat zij gebonden is aan wetgeving en procedures en niet alles kan worden gerealiseerd.

Bert van der Zwaan heeft vanuit het ICO gemerkt dat de rol van de overheid heel erg belangrijk is. Na Groningen heeft de overheid een belangrijke rol in het herstellen van het vertrouwen en daar hoort bij dat de overheid zich mengt in schaderegelingen. In het Nieuwegeins debat merk je dat dit buitengewoon belangrijk is. De overheid zou hierin een zichtbare rol kunnen spelen anders wordt het een ingewikkeld verhaal.

Martin van Nieuwenhoven geeft als laatste aan dat het een goed punt is dat er aan de relatie van het ministerie met de omgeving gewerkt wordt. De onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de toetsing van veiligheid door SODM (Staatstoezicht Op De Mijnen) wordt al door een aantal provincies en gemeenten in twijfel getrokken. Er zijn provincies die roepen dat er een ander instituut moet komen dan het SODM. Dat is een belangrijk signaal.

Deelsessies over aanscherping afwegingskader, toelichting

We gaan nu in gesprek over de indicatoren in het afwegingskaders. Dit doen we in drie deelsessies. In de deelsessie doorlopen we de indicatoren bij de thema's veiligheid, duurzaamheid en maatschappelijke aanvaardbaarheid. Per thema beantwoorden we de volgende vragen:

1. Kunt u zich vinden in de lijst van indicatoren?
2. Zijn er nog indicatoren die u mist?

Agenda interactieve deelsessie

- Aan de slag: jullie input op de toetsingsindicatoren voor 1e thema
- Korte pauze: koffie en/of benen strekken
- Aan de slag: jullie input op de toetsingsindicatoren voor 2e thema
- Verder: input op 3e thema of in gesprek over overige punten die voor jullie van belang zijn

Terugkoppeling deelsessies in plenaire sessie

Na het uiteengaan in deelsessies komt iedereen weer terug in de plenaire sessie. Er volgt een terugkoppeling van de deelsessies.

Bert van der Zwaan (ICO) geeft een terugkoppeling van deelsessie 1

Bewoners vragen zich af of er gegarandeerd kan worden dat aardwarmte een substantiële verduurzaming oplevert. Is het echt een grote stap in de verduurzaming? Veiligheid is een grote zorg. Genoemd is de afstand van de boring tot de huizen, het risico voor drinkwater en ook is er de vraag of er transparant inzicht in de risico's wordt geboden. Is er bijvoorbeeld een risicodossier waarin we als bewoners en gemeente mee kunnen kijken? De raad en de gemeente moeten op het punt van veiligheid echt meer verdieping bieden. Wat is het risico voor bewoners, zeker als het om een korte afstand tot de woningen gaat en kan dat scherper in kaart gebracht worden? En tot slot is het van belang om zaken in onderlinge samenhang af te wegen. Wat is de verhouding tussen duurzaamheid, veiligheid en eventuele schade? Bewoners hebben een aantal zorgen geuit, van belang is dat de gemeente laat zien hoe zij met die zorgen is omgegaan in het nemen van besluiten.

Johan Simon (ICO) geeft een terugkoppeling van deelsessie 2

In deze sessie is stil gestaan bij het onderwerp veiligheid. Een van de hamvragen is of aardwarmte wel gewonnen moet worden binnen de bebouwde kom. Advies van aantal mensen richting de raad: vraag aan de initiatiefnemer ook om een aantal locaties buiten de bebouwde kom te bekijken, zodat je iets te kiezen hebt. Informatie van initiatiefnemer over veiligheid zo specifiek als mogelijk opvragen. Wat verwacht je als gemeente van de initiatiefnemer aan veiligheid, zodat getoetst kan worden of de juiste maatregelen zijn genomen? Schadeprotocol: deelnemers realiseren zich dat dit iets landelijks is. Maar er werden wel signalen afgegeven aan het ministerie. Het is nu te vrijblijvend. Pieter Jongerius (EZK) gaf aan dat dit bekend is en dat hierover gesproken wordt.

Arno Peekel (ICO) geeft een terugkoppeling van deelsessie 3

Naast de directe gevolgen moeten ook de indirecte gevolgen nadrukkelijk in beeld zijn. Zoals luchtkwaliteitsvermindering, geluidsoverlast of waardevermindering van woningen. Een verzekering of een fonds moet daar aandacht voor hebben. Vervolg vraag is of een verzekering wel afdoende is. Zijn er geen andere mogelijkheden, bijvoorbeeld een fonds? Een ander punt is dat de initiatiefnemer over voldoende vermogen moet beschikken en voldoende financieel krachtig dient te zijn om een fonds te vullen met middelen. Ook is gesproken over natuurwaarde. Er is weinig natuur in de gemeente Nieuwegein en juist waar dat nog wel is, daar wordt dan geboord. Goede afwegingen hierin maken. Ook is nadrukkelijk gesproken over goede monitoring, er moet een goede nulmeting komen. Zorgen dat er duidelijke criteria zijn ten aanzien van de monitoring, wat wordt er gemonitord en wanneer zeg je dan tot hier en niet verder. Goed dat punten van bewoners worden meegenomen in de afwegingen die gemaakt moeten worden. Wellicht ook in de komende maanden tijd inruimen om meer input op te halen bij de bewoners.

Vooruitblik aardwarmtelab/Avond van de Raad op 22 april

De, op basis van uw input, aangescherpte indicatoren gaan vrijdag 16 april naar de raad en ter informatie naar u als deelnemers. Volgende week donderdag 22 april is uw input de basis voor het aardwarmtelab/de Avond van de Raad met de gemeenteraad.

Vervolgproces ziet eruit zoals eerder toegelicht: streven is in juli 2021 besluitvorming door gemeenteraad over aangescherpt afwegingskader. Vervolgens kan initiatiefnemer WBU een locatievoorstel indienen. Proces daarna is het nemen van een principebesluit over het locatievoorstel, aan de hand van het afwegingskader.

Afsluiting

Wethouder Marieke Schouten dankt iedereen voor zijn/haar bijdrage aan deze bijeenkomst. Dagvoorzitter Arie-Willem Bijl sluit de bijeenkomst.